स्तनद्वयादिति उपासनार्थत्वादूर्ध्वाधोभाववैपरीत्यंनदोषः यद्वास्तनत्शब्दंकुर्वद्यदोष्ठद्वयंतस्मादित्यर्थः ब्रह्मलोकोवैकुंठाख्यः सनातनोनित्यः न तुसृज्यप्रपंचांतर्वर्तीत्यर्थः ॥ ३९ ॥ इदानींचतुर्दशलोकपक्षंदर्शयति तत्रजघनादिभिर्भूरादयःपूर्वोक्ताएवसप्त कट्यादिभिरधःसप्तलोकानाह त त्कट्यामितिद्वाभ्याम् शुद्धंहरिभक्तनिवासत्वात् ॥ ४० ॥ ४१ ॥ त्रिलोकपक्षमाह भूर्लोकःपातालादिसहितः ॥ ४२ ॥ इ०भा०द्वि०पंचमो ध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ७ ॥ षष्ठेविराड्विभूतिश्चप्रोक्ताध्यात्मादिभेदतः दृढीकृतंचपूर्वोक्तंसर्वपुरुषसूक्ततः ॥ १ ॥ इदानींवैराजस्यविभूतिःसप्त पंचमनुवर्ण्यते वाचामस्मदादिवागिंद्रियाणांतदधिष्ठातुर्वन्हेश्चतस्यमुखंक्षेत्रमुत्पत्तिस्थानम् छंदसांगायत्र्यादीनांसप्तानांतस्यसप्तधातवः त्वगा

ग्रीवायांजनलोकश्चतपोलोकस्तनद्वयात् ॥ मूर्द्धभिःसत्यलोकस्तुब्रह्मलोकःसनातनः ॥ ३९ ॥ तत्कट्यांचात लंकृतमूरुभ्यांवितलंविभोः ॥ जानुभ्यांसुतलंशुद्धंजंघाभ्यांतुतलातलम् ॥ ४० ॥ महातलंतुगुल्फाभ्यांप्रपदा भ्यांरसातलम् ॥ पातालंपादतलतइतिलोकमयःपुमान् ॥ ४१ ॥ भूर्लोकःकल्पितःपद्भ्यांभुवर्लोकोऽस्यनाभि तः ॥ स्वर्लोकःकल्पितोमूर्ध्नाइतिवालोककल्पना ॥ ४२ ॥ इ०भा०द्वि०पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ७ ॥ ब्रह्मोवाच वा चांवन्हेर्मुखंक्षेत्रंछंदसांसप्तधातवः ॥ हव्यकव्यामृतान्नानांजिव्हासर्वरसस्यच ॥ १ ॥ सर्वासूनांचवायोश्चत न्नासेपरमायने ॥ अश्विनोरोषधीनांचघ्राणोमोदप्रमोदयोः ॥ २ ॥ रूपाणांतेजसांचक्षुर्दिवःसूर्यस्यचाक्षिणी ॥ कर्णौदिशांचतीर्थानांश्रोत्रमाकाशशब्दयोः ॥ तद्गात्रंवस्तुसाराणांसौभगस्यचभाजनम् ॥ ३ ॥ त्वगस्यस्पर्श वायोश्चसर्वमेधस्यचैवहि ॥ रोमाण्युद्भिज्जजातीनांयैर्वायज्ञस्तुसंभृतः ॥ ४ ॥

दयःक्षेत्रम् हव्यंदेवानामन्नंकव्यंपि

तॄणाम् अमृतंतदुभयशेषोमनुष्याणाम् तेषामन्नानांसर्वरसस्यमधुरादेः षड्विधस्यचकारादस्मदादिरसनेंद्रियस्य तदधिष्ठातुर्वरुणस्यचैतस्यजिव्हा क्षेत्रमुत्पत्तिस्थानम् एवंसर्वत्रानुक्तमुन्नेयम् ॥ १ ॥ सर्वासूनामस्मदादिप्राणानांतस्यनासेनासारंघ्रेपरमायनेउत्तमक्षेत्रे मोदप्रमोदयोश्चसामान्यवि शेषगंधयोर्घ्राणः घ्राणेंद्रियंपरमायनम् ॥ २ ॥ रूपाणांतेजसांरूपप्रकाशानांचचक्षुरिंद्रियम् अक्षिणीनेत्रगोलके सर्वत्रषष्ठ्यंतानांप्रथमांतंक्षेत्रंद्रष्ट व्यम् कर्णौश्रोत्राधिष्ठानेश्रोत्रमिंद्रियम् तस्यगात्रंशरीरंवस्तूनांयेसारांशास्तेषांभाजनंस्थानम् ॥ ३ ॥ अस्यत्वक् स्पर्शस्यवायोश्चेत्यर्थः सर्वस्यमे धस्ययज्ञस्य उद्भिज्जजातीनांसर्ववृक्षाणाम् यैर्वृक्षैर्यज्ञःसम्यक्साधितः तेषामेववा ॥ ४ ॥